

Araştırma Makalesi / Research Article

DOI: 10.30520/tjsosci.1767314

Türkiye'deki Akademisyenlerin Scopus Veri Tabanındaki Kapsayıcı Eğitime İlişkin Çalışmalarının İncelenmesi

Elif Iliman Püsküllüoğlu¹, Osman Ferda Beytekin²¹ Dr. Öğr. Üyesi, Ege Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İzmir, Türkiye / elif.iliman@gmail.com² Prof. Dr., Ege Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İzmir, Türkiye / beytekin.ferda@gmail.com

Özet

Bu çalışmada Scopus veri tabanındaki Türkiye'deki akademisyenler tarafından gerçekleştirilen kapsayıcı eğitim ile ilgili yapılmış çalışmaların bibliyometrik analiz yöntemiyle incelemek ve kapsayıcı eğitim araştırmalarındaki eğilimleri belirlemek amaçlanmaktadır. Ağustos 2025'te Scopus veri tabanında "inclusive education (kapsayıcı eğitim)" sözcükleri kullanılarak tarama yapılmıştır. PRISMA akış grafiğindeki tanımlama, tarama, uygunluk ve dahil etme süreçleri takip edilerek ulaşılan 127 makaleyle bibliyometrik analiz çalışması gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre kapsayıcı eğitimle ilgili çalışmaların sayısı son yıllarda artmıştır. Fiziksel engeli olan yükseköğretim öğrencilerinin öğrenme ortamlarının ve öğretmenlerin kapsayıcı eğitime ilişkin tutumlarının incelendiği çalışmalar yüzün üzerinde atıf almıştır. Kapsayıcı eğitim, engellilik, öğretmen tutumu kavramlarının kullanımı artmış ve güncel gelişmelere paralel olarak kanıta dayalı uygulamalar ve eğitim teknolojileri gibi kavramlar kullanılmaya başlanmıştır. Sonuç olarak, kapsayıcı eğitim çalışmalarının son yıllarda artması ve genellikle engellilik ve engelli bireyler bağlamında ele alınması önemlidir. Ancak kapsayıcı eğitimin kapsamının engelli bireyler de dahil olmak üzere her bireyi içerecek şekilde genişletilmesi, tüm bireylerin eğitim hakkından eşit bir şekilde yararlanması açısından kritik bir öneme sahiptir.

Anahtar kelimeler: Kapsayıcı eğitim, bibliyometrik analiz, Scopus, Türkiye'deki akademisyenler.**ORCID¹:** 0000-0001-9390-1139/ **ORCID²:** 0000-0003-3934-0814

A Review of the Papers on Inclusive Education by Academics in Türkiye in Scopus Database

Elif Iliman Püsküllüoğlu¹, Osman Ferda Beytekin²¹ Asst. Prof. Dr., Ege University, Faculty of Education, Izmir, Türkiye / elif.iliman@gmail.com² Prof. Dr., Ege University, Faculty of Education, Izmir, Türkiye / beytekin.ferda@gmail.com

Abstract

This study aims to examine the studies conducted by academics in Turkey on inclusive education in the Scopus database, using the bibliometric analysis method, and to identify trends in inclusive education research. A search was conducted in August 2025 using the words "inclusive education" in the Scopus database. A bibliometric analysis was conducted with 127 articles obtained by following the identification, screening, eligibility, and inclusion processes in the PRISMA flow chart. According to the research results, the number of studies on inclusive education has increased in the past five years. The studies that examine the learning environments of higher education students with physical disabilities, as well as teachers' attitudes towards inclusive education, have been cited more than a hundred times. The use of the concepts of inclusive education, disability, and teacher attitudes has increased, and in parallel with current developments, concepts such as evidence-based practices and educational technologies have begun to be used. In conclusion, the recent increase in inclusive education studies and their general focus on disability and individuals with disabilities is significant. However, it is critical to expand the scope of inclusive education to include every individual, including those with disabilities, so that all individuals can benefit equally from the right to education.

Keywords: Inclusive education, bibliometric analysis, Scopus, academics in Türkiye.**ORCID¹:** 0000-0001-9390-1139/ **ORCID²:** 0000-0003-3934-0814¹ Sorumlu Yazar/Corresponding Author

GİRİŞ

Eğitimde kapsayıcılık, eğitimin doğasında olması gereken bir olgu iken kapsayıcı eğitimin eğitim gündemlerinde yer alması uzun yıllar almıştır. Özellikle 1990 sonrası dönemde uluslararası örgütlerin ve anlaşmaların etkisi ile eğitim ortamlarında kapsayıcı eğitimden söz edilir olmuştur. Ülkelere, ülkeler içindeki bölgelere, eğitim kurumlarına ve kademelerine göre değişmekle birlikte, eğitim ortamlarının tamamen kapsayıcı eğitim ilkeleri doğrultusunda şekillendiğini söylemek için oldukça zaman var gibi görünmektedir. Bununla birlikte kapsayıcı eğitimle ilgili uluslararası örgütler birçok faaliyet düzenlemekte, yasal dokümanlara yön vermekte, eğitim politikalarının ve uygulamalarının bu doğrultuda gerçekleşmesi için çaba harcamaktadır. Uluslar düzeyinde de kapsayıcı eğitim bağlamında gerçekleştirilmeye çalışılan girişimler bulunmaktadır. Bu girişimlerin kapsamının ne olduğunun ortaya konulması, niteliklerinin iyileştirilmesi, eğitim politikalarına dönüştürülmesi ve yaygınlaştırılması gibi birçok farklı amaçla kapsayıcı eğitim araştırmaları da gerçekleştirilmektedir. Bu çalışmada da Scopus veri tabanında taranan Türkiye'deki akademisyenler tarafından gerçekleştirilen kapsayıcı eğitim araştırmalarının bibliyometrik yöntem ile ele alınması amaçlanmaktadır. Bu amacı gerçekleştirmek üzere aşağıda kapsayıcı eğitimin ne olduğundan ana hatlarıyla söz edilmektedir. Kapsayıcı eğitim araştırmalarının eğitim bilimleri ve öğretmen eğitimindeki kritik önemi ele alınmaktadır. Kapsayıcı eğitim konusunda gerçekleştirilmiş çalışmalara, bu çalışmaya temel oluşturan rasyonel temellere, araştırmanın amacına ve alt problemlerine yer verilmektedir.

2. ALANYAZIN TARAMASI

Kapsayıcı eğitim, sosyal bilimlerde birçok kavramda olduğu gibi, farklı şekillerde tanımlanabilmektedir. Ainscow, Booth ve Dyson (2006) kapsayıcılığın tüm çocukların ve gençlerin okulda bulunmaları, okula devam etmeleri ve eğitimde başarılı olmaları için devamlı sürdürülmesi gereken bir mücadele olduğunu belirtmektedir. Florian ve Black-Hawkins (2011) kapsayıcı eğitim bağlamında engelli bireyler de dahil farklı dil, kültür, sosyoekonomik düzey ve akademik performansa sahip tüm herkesin, eğitim olanaklarından eşit şekilde yararlanmasının esas alınması gerektiğini belirtmektedir. Bu durum eğitim sistemlerinde son yıllarda farklı nedenlerle artan öğrenci çeşitliğini karşılamak için gereken adil bir eğitim ortamı için de önemli kabul edilmektedir. Bu doğrultuda ulusal ve uluslararası belgelerde kapsayıcı eğitimin temel bir insanlık hakkı olduğu ve ülkelerin ulusal politika metinlerinde kapsayıcı eğitimi önceliklendirmesi gerektiği belirtilmektedir (Birleşmiş Milletler [United Nations], 2006). Bu bağlamda Jomtien Konferansı Herkes için Eğitim (Education for All) gündemiyle kapsayıcılık ve eğitimde kapsayıcılık çalışmalarını şekillendirme konusunda önemli bir yere sahiptir. Herkes için Eğitim sloganıyla tüm çocukların nitelikli temel eğitime ulaşım sağladığı, okulların ve temel eğitim programlarının tüm çocuklara eşit eğitim olanakları sunduğu evrensel bir eğitim bağlamı temin altına alınmaya çalışılmıştır (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü [United Nations Educational, Scientific, and Cultural Organization, UNESCO], 2005). Benzer şekilde Salamanca Bildirisi'nde kapsayıcılığın engelli çocuklar da dahil tüm çocukların eğitim gereksinimlerini karşılayacak şekilde biçimlendirilmesi gerektiğine yer verilmiştir. Kapsayıcı eğitim bağlamında herkesin sürece dahil edilmesi, farklılıklarının kabul edilmesi, bireysel gereksinimlerine yanıt verilerek öğrenme süreçlerinin desteklenmesi gerektiği vurgulanmıştır (UNESCO, 1994). Sonuç olarak uluslararası örgütlerin önderliğinde atılan adımlara ve yapılan çağrılara paralel olarak Türkiye'de de kapsayıcı eğitimle ilgili yasal düzenlemeler gerçekleştirilmekte ve uygulamalar hayata geçirilmektedir (Gültekin Talayhan ve Sakız, 2022).

UNESCO (2020) kapsayıcılık ve eğitimi; yönetim, finansman, müfredat, öğrenim materyalleri, ölçme

değerlendirme, öğretmen eğitimi, okul yapıları, öğrencilerle ve ailelerle ilişkiler bağlamında geniş bir zeminde ele almaktadır. Ainscow (2005) bu durumun aslında eğitimin temel bir insanlık hakkı olmasıyla ve Spandagou (2025) ise kapsayıcı eğitimin kapsayıcı bir toplum oluşturulmasında yüklendiği kritik rolle ilişkili olduğunu ifade etmektedir. Her iki önerme de doğru olmakla birlikte kapsayıcı eğitimin böylesine geniş bir zeminde konumlanması eğitim bilimlerinin yönetim, program, psikoloji gibi farklı disiplinleriyle de ilişkili olarak ele alınmasını gerekli kılmaktadır (Ilıman Püsküllüoğlu, 2025). Kapsayıcı eğitimin müfredat, öğretim stratejileri gibi konuları eğitim programlarıyla (Taneri, Özbek, Altunoğlu, Avcı ve Aşiret, 2020), öğrencilerin okulda bireysel farklılıkları ve çeşitlilikleriyle kabul görmeleri okul kültürü ve eğitim yönetimiyle (Sakız, 2022), farklılıkları olan öğrencilerin psikolojik ve sosyokültürel olarak desteklenmeleri psikolojik danışmanlık ve rehberlikle (Taneri, 2024) ilişkili olarak çalışılabilmektedir. Bu durum kapsayıcı eğitimin eğitim bilimlerinin farklı disiplinleriyle ilişkisini ortaya koyduğu gibi öğrencilerin değer gördüğü, saygı duyulduğu ve dahil eğildiği kapsayıcı eğitim ortamlarının önemli olduğunu da göstermektedir (Alnaim ve Sakız, 2025).

Öğrencilerin bireysel farklılıklarına ve gereksinimlere yanıt veren bir müfredat ve kapsamlı bir öğretmen eğitimi, kapsayıcı ve destekleyici eğitimin önemli bileşenleri arasında yer almaktadır (Rakap, Gülboy ve Sakız, 2025). Kapsayıcı eğitim ortamının oluşturulmasında öğretmenlerin tutumları ve öğretmen eğitimi ayrı bir yerde konumlanmaktadır (Barajas Motta, Chiappe ve Delgado, 2025). Ancak böyle kapsayıcı bir eğitim ortamının nasıl oluşturulacağı öğretmenler için oldukça zorlayıcı olabilmektedir. Çünkü bireysel farklılıkların eğitim ortamının her bağlamında tanımlanması ve bu doğrultuda hareket edilmesi öğrenme ve öğretmen anlayışında ciddi bir değişiklik gerektirmektedir (Florian ve Black-Hawkins, 2011). Bu bağlamda kapsayıcı eğitimle ilgili güçlü teorik temellere dayanan ve uygulamaya dönük sonuçları ortaya koyan araştırmalar önemli hale gelmektedir. Ayrıca kapsayıcı eğitim gibi çok disiplinli ve dinamik bir alanda bibliyometrik yöntemle yapılan çalışmalar, hem alandaki akademik birikimi görünür kılmak hem de gelecekteki araştırmalara stratejik bir yön kazandırmak açısından da önemlidir.

Kapsayıcı eğitimin daha çok araştırmacının gündeminde yer almasıyla ilişkili olarak kapsayıcı eğitimle ilgili yapılan meta değerlendirme çalışmalarına da alanyazında daha çok yer verildiği görülmektedir. Amaç (2021) farklı tarama motorlarında yer alan kapsayıcı eğitimle ilgili Türkiye’de gerçekleştirilen çalışmaları sistematik analiz yöntemiyle ele almıştır. Bildirici Çalık (2024) WoS veri tabanındaki kapsayıcı liderlik ile ilgili gerçekleştirilen çalışmaları bibliyometrik analiz yöntemiyle incelemiştir. Barajas Motta ve diğerleri (2025) Scopus ve PubMed veri tabanlarındaki öğretmen eğitiminde çeşitlilik ve kapsayıcılık konusundaki çalışmaları sistematik alanyazın taraması ile değerlendirmişlerdir. Cook ve Cook (2020) WoS veri tabanındaki kapsayıcı eğitimle ilgili en çok atıf alan araştırmaları incelemiştir. Herrera-Seda ve Walton (2025) farklı veri tabanlarındaki kapsayıcı eğitim için öğretmen eğitimini ele alan çalışmaları değerlendirmişlerdir. Ilıman Püsküllüoğlu (2025) YÖK Ulusal Tez Merkezi’nde yer alan eğitimde kapsayıcılık ile ilgili gerçekleştirilmiş lisansüstü çalışmaları hem niceliksel hem de niteliksel olarak incelemiştir. Kartiko, Arif, Rokhman, Ma’arif ve Aprilianto (2025) Scopus ve Google Akademik veri tabanlarında yer alan kapsayıcı eğitim politikalarına ilişkin çalışmaların sistematik derlemesini gerçekleştirmiştir. Messiou (2017) kapsayıcı eğitimle ilgili öne çıkan bir dergide yayımlanan çalışmaları, konuları ve yöntemleri açısından analiz etmiştir. Methlagl (2022) bibliyometrik analiz çalışması ile hem WoS hem de Scopus veri tabanında yer alan kapsayıcı eğitimle ilgili araştırmaları ele almıştır. Palaz, Kılıçoğlu, Kılcan ve Erbaş (2023) WoS veri tabanında yer alan kapsayıcı eğitim araştırmalarını bibliyometrik yöntemle incelemiştir. Van Mieghem,

Verschueren, Petry ve Struyf (2020) ERIC ve WoS veri tabanlarındaki derleme türündeki kapsayıcı eğitim araştırmalarını incelemişlerdir. Yada, Leskinen, Savolainen ve Schwab (2022) online veri tabanlarında yer alan öğretmenlerin öz yeterlik algılarını ve kapsayıcı eğitime yönelik tutumlarını inceleyen çalışmaların meta analizini gerçekleştirmişlerdir. Yang, Wang ve Xiu (2025) WoS veri tabanında gerçekleştirilen kapsayıcı eğitim çalışmalarını sistematik analiz yöntemiyle incelemişlerdir.

Gerçekleştirilmiş olan çalışmanın her biri, kapsayıcı eğitimle ilgili araştırmaların niteliğini ortaya koymak, ilgili araştırmalara ve eğitim politikalarına yön vermek açısından oldukça önemlidir. Ancak Scopus veri tabanında taranan Türkiye'deki akademisyenler tarafından gerçekleştirilen çalışmalara ilişkin bibliyometrik bir değerlendirme bulunmamaktadır. Böyle bir değerlendirme ile kapsayıcı eğitim araştırmalarının zaman içinde eğitim gündemlerinde ne kadar yer aldığı, kapsayıcı eğitim konusunda öne çıkan isimlerin ve çalışmalarının neler olduğu, çalışmaların hangi bağlamda gerçekleştirildiği ele alınmış olacaktır. Tüm bunlar göz önünde bulundurularak bu çalışmada Scopus veri tabanında taranan Türkiye'deki akademisyenler tarafından gerçekleştirilen kapsayıcı eğitim ile ilgili yapılmış çalışmaları bibliyometrik analiz yöntemiyle incelemek amaçlanmaktadır. Araştırmada şu alt sorulara yanıt aranmaktadır:

1. Scopus veri tabanında taranan Türkiye'deki akademisyenler tarafından gerçekleştirilen kapsayıcı eğitimle ilgili makalelerin sayısı yıllara göre nasıl dağılım göstermektedir?
2. Scopus veri tabanında taranan Türkiye'deki akademisyenler tarafından gerçekleştirilen kapsayıcı eğitimle ilgili makaleler en çok hangi kaynaklarda yer almakta almaktadır?
3. Scopus veri tabanında taranan Türkiye'deki akademisyenler tarafından gerçekleştirilen kapsayıcı eğitimle çalışmalarda hangi yazarlar ve hangi makaleler en çok atıf almaktadır?
4. Scopus veri tabanında taranan Türkiye'deki akademisyenler tarafından gerçekleştirilen kapsayıcı eğitimle ilgili makalelerin ortak yazar ve zamana göre ortak kelime analizleri nasıldır?

3. YÖNTEM

Bu çalışmanın amacı kapsayıcı eğitim ile ilgili yapılmış çalışmaları bibliyometrik analiz yöntemiyle incelemektir. Çalışmanın bu bölümünde bibliyometrik analizin ne olduğu kısaca açıklandıktan sonra araştırma verilerinin nereden ve nasıl toplandığına, PRISMA akış grafiğine yer verilmektedir. Araştırma verilerinin nasıl analiz edildiği açıklanarak bölüm sonlandırılmaktadır.

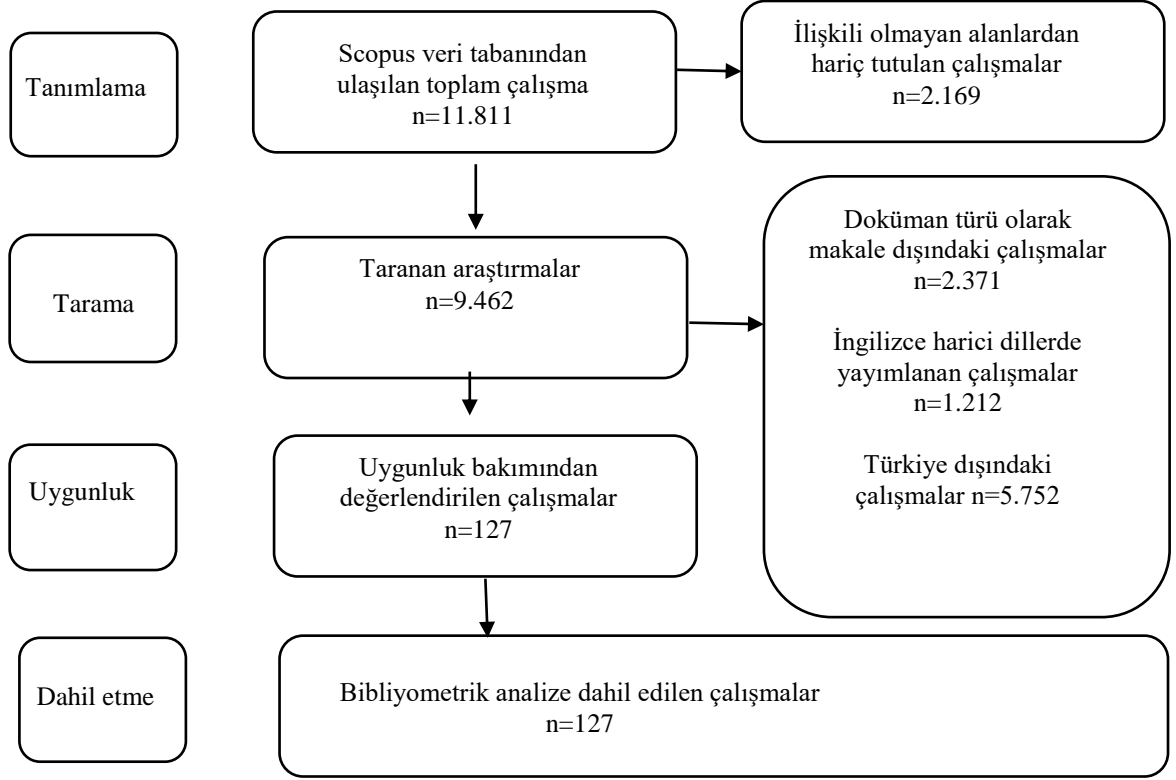
Bibliyometri, matematiksel ve istatistiksel yöntemlerin kitaplara ve diğer iletişim araçlarına uygulanması olarak tanımlanmaktadır (Pritchard, 1969). Bibliyometri alanında yayınların nicel ve istatistiksel yöntemlerle ele alınmasıyla kaç yayın yapıldığı, yayınlara yapılan atıflar göz önünde bulundurulmasıyla hangi yayınların diğer yayınları etkilediği, hangi dergilerin ya da ülkelerin alanı etkileme gücüne sahip gibi olguların incelenmesi olanaklıdır (McBurney ve Novak, 2002). Böylelikle bibliyometrik yöntemler kullanılarak yapılan çalışmalar alandaki sosyal ağların, alanın yapısının ve ilgi alanlarının görülmesini sağlamaktadır (Zupic ve Čater, 2015). Bibliyometrik analizler performans analizi, bilimsel haritalandırma ve ağ analizi olarak sınıflandırılabilir. Bu bağlamda *temel tekniklerle gerçekleştirilen* yayınların ve atıfların metriklerine dayanan *performans analizi*; atıf, ortak atıf, bibliyografik eşleştirme, ortak kelime ve ortak yazar analizlerine dayanan *bilimsel haritalandırma*; *zenginleştirme tekniklerini temel alan ve ağ metriklerine, kümelenmelere ve görselleştirmeye dayanan ağ analizi*

gerçekleştirilebilmektedir (Donthu, Kumar, Mukherjee, Pandey ve Lim, 2021). Bibliyometrik çalışmalarda atıflara bakarak belgelerin, yazarların ve makalelerin etkisini tahmin eden *atıf analizi*, kaynakçalarındaki benzerliklerine bakarak belgelerin, yazarların ve makaleleri birleştiren *ortak atıf analizi*, paylaşılan atıf sayısına bakarak belgeleri, yazarları ve dergileri birleştiren *bibliyografik eşleştirme*, çalışmaya ortak yazarlık yapan yazarları birleştiren *ortak yazar analizi* ve aynı başlık, özet ya da anahtar kelime listesinde görünen anahtar kelimeleri birleştiren *ortak kelime analizi* yöntemleri kullanılabilir (Zupic ve Čater, 2015). Bibliyometrik analizler, büyük miktardaki bibliyometrik veriyi ilgili araştırma alanının entelektüel yapısını ve yeni ortaya çıkan eğilimlerin nasıl olduğunu ortaya koymaktadır (Donthu ve diğerleri 2021). Böylelikle bibliyometrik analizlerde öznel alan yazın taramalarının nicel titizlikle gerçekleşmesi sağlanmaktadır (Zupic ve Čater, 2015). İlgili alandaki önemli yayınları, yazarları ve dergileri sunan bibliyometrik çalışmalar, derleme çalışmalarını desteklemektedirler (Yılmaz, 2021).

Derlemelerin ve meta analiz araştırmaların niteliği çalışma kapsamına hangi çalışmaların dahil edildiği, çalışmanın titizliği, şeffaflığı, dahil etme ve hariç tutma kriterlerine göre değişebilmektedir (Davies, 2000). Bu durum göz önünde bulundurulduğunda araştırmaya Scopus veri tabanındaki çalışmalar dahil edilmiştir. Uzun yıllar boyunca Thomson Reuters (ISI) tarafından üretilen WOS tek endeksleme veri tabanı olarak araştırmalarda kullanılmıştır (Chadegani ve diğerleri, 2013). Scopus veri tabanı, Elsevier Company tarafından üretilen tam metin linklerle verilen bir özetleme ve endeksleme veri tabanıdır (Burnham, 2006). 2000’li yılların başında ortaya çıkan Scopus 1996 yılından beri makalelerin yazar ve atıflarına ilişkin verileri sunmaktadır (Ballew, 2009). Her iki veri tabanının güçlü ve zayıf yönleri olmakla birlikte birbirlerini tamamlayıcı niteliktedirler (Burnham, 2006). WoS’un en derin ve nitelikli çalışmaları endekslediğini öne sürmektedir (Chadegani ve diğerleri, 2013). Ancak yeni dergilerin WoS veri tabanında yer alabilmesi zaman almaktadır (Zupic ve Čater, 2015). Scopus’un ise farklı kayıtlara sahip en büyük veri tabanına sahip olduğu belirtilmektedir (Chadegani ve diğerleri, 2013). Scopus’un daha geniş olan veri tabanı, WoS’ta taranmayan daha küçük çaplı araştırma alanlarının haritalandırılmasında kullanılmaktadır (Zupic ve Čater, 2015). Bu araştırmada farklı kayıtlara sahip en büyük veri tabanı olması nedeniyle Scopus veri tabanı tercih edilmiştir.

Araştırma amacını gerçekleştirmek üzere Ağustos 2025’te Scopus veri tabanı üzerinde makale başlığı, özeti ve anahtar kelimeler (search within article title, abstract, keywords) sekmesinde “inclusive education” (kapsayıcı eğitim) sözcükleri kullanılarak tarama yapılmıştır. Araştırmaya dahil edilme kriteri olarak kapsayıcı eğitim ile ilgili olma, sosyal bilimler konu alanında olma, doküman türü olarak makale, makale dili olarak İngilizce ölçütleri belirlenmiştir. Makaleyi yayımlayan akademisyenlerin ülkeleri/bölgeleri Türkiye ile sınırlı tutulmuştur. “Inclusive education” (kapsayıcı eğitim) anahtar sözcükleri kullanılarak yapılan taramada 11.811 çalışmaya ulaşılmıştır. Araştırmada konu alanı sosyal bilimler ile sınırlandırıldığında (subject area limit to social sciences) 9.462 çalışma, araştırmada doküman türü makale ile sınırlandırıldığında (limit to article) 7.091 çalışma, makale dili İngilizce ile sınırlandırıldığında (limit to English) 5.879 ve araştırmacıların bağlı olduğu yükseköğretim kurumları Türkiye ile sınırlandırıldığında (limit to Turkey) 127 çalışma kalmıştır. Araştırmada hariç tutma kriterleri olarak İngilizce dışında bir dilde yayımlanma, araştırmayı gerçekleştiren akademisyenlerin Türkiye dışındaki kurumlarda olmaları ve kapsayıcı eğitim ile ilgili olmama ölçütleri göz önünde bulundurulmuştur. Değerlendirmeler sonucunda bibliyometrik analiz çalışması 127 makaleyle gerçekleştirilmiştir. Araştırmada incelenen çalışmaların tanımlama, tarama, uygunluk ve dahil etme sürecine ilişkin PRISMA akış grafiği (Moher ve diğerleri, 2009) aşağıda Şekil 1’de verilmektedir.

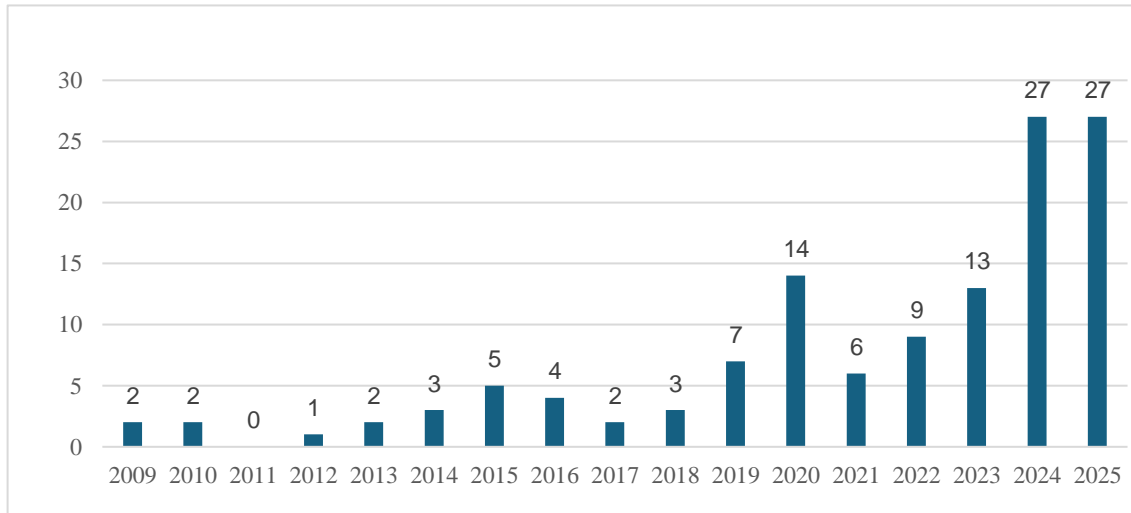
Scopus veri tabanından araştırmaya dahil edilen 127 çalışmanın analizinde öncelikle betimsel analizler yapılmıştır. Betimsel analizler Excel programında gerçekleştirilmiş ve görselleştirilmiştir. Bu kapsamda yayınların sayılarının yıllara ve yayımlandıkları dergilere göre dağılımları ele alınmıştır. İkinci olarak 127 çalışmayla bibliyometrik analiz gerçekleştirilmiştir. Bibliyometrik analiz VosViewer adlı programdan yararlanılmış ve bu kapsamda çalışmaların atıf, ortak yazar ve ortak kelime analizleri gerçekleştirilmiştir ve görselleştirilmiştir.

Şekil 1. Araştırmaya dahil edilen çalışmaların PRISMA akış grafiği

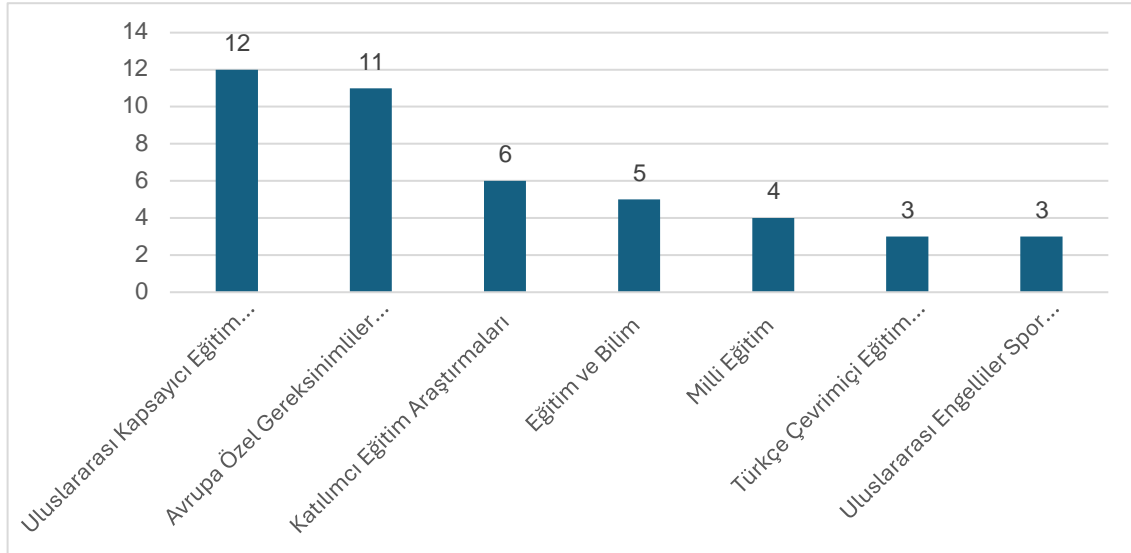
4. BULGULAR

Scopus veri tabanında taranan Türkiye'deki akademisyenlerin kapsayıcı eğitime ilgili makalelerini bibliyometrik yöntemle incelenmesini amaçlayan çalışmanın bu bölümünde araştırma sorularına paralel olarak bulgular ele alınmaktadır. Bu kapsamda öncelikle betimsel ve ardından bibliyometrik analizlerle ilgili bulgulara yer verilmektedir. Betimsel analizler kapsamında makalelerin sayısının yıllara ve yayımlandıkları dergilere göre dağılımı ve bibliyometrik analiz kapsamında makalelerin atıf, ortak yazar ve ortak kelime analizleri ele alınmaktadır.

Şekil 2. Türkiye'deki Akademisyenlerin Scopus Veri Tabanındaki Kapsayıcı Eğitim Makalelerinin Yıllara Göre Dağılımı

Araştırmanın birinci alt problemi kapsamında öncelikle kapsayıcı eğitimle ilgili makalelerin sayısının yıllara göre nasıl dağılım gösterdiği incelenmektedir. Şekil 2'de Scopus veri tabanındaki Türkiye'deki akademisyenlerin kapsayıcı eğitim makalelerinin yıllara göre dağılımı yer almaktadır. Buna göre en eski çalışma 2009 yılında yayımlanmıştır. Kapsayıcı eğitimle ilgili çalışmalarının yaklaşık yüzde %65'i (n= 127) son 5 yılda yayımlanmıştır. Son yıllarda kapsayıcı eğitimle ilgili makalelerin sayısında önemli artış olduğu anlaşılmaktadır. 2025 yılı henüz devam ederken kapsayıcı eğitimle ilgili yayımlanmış makale sayısı 27 olurken, 2024 yılı en çok çalışmanın gerçekleştirildiği yıllar arasındadır (n=27).

Şekil 3. Türkiye'deki Akademisyenlerin Scopus Veri Tabanındaki Kapsayıcı Eğitim Makalelerinin Yayımlandıkları Dergilere Göre Dağılımı

Araştırmanın ikinci sorusu kapsamında kapsayıcı eğitimle ilgili yayınların en çok hangi dergilerde yayımlandığı sorusuna yanıt aranmaktadır. Türkiye'deki akademisyenlerin Scopus veri tabanındaki kapsayıcı eğitimle ilgili makaleleri 76 farklı dergide yer almaktadır. Konuyla ilgili en az 3 makale yayımlanmış dergilerde kaç makale yayımlandığı Şekil 3'te verilmektedir. International Journal of Inclusive Education [Uluslararası Kapsayıcı Eğitim Dergisi] (n=12) ve European Journal of Special Needs Education [Avrupa Özel Gereksinimliler Eğitimi Dergisi] (n=11) kapsayıcı eğitimle ilgili çalışmaların en çok yayımlandığı dergilerdir. Participatory Educational

Research [Katılımcı Eğitim Araştırmaları] (n=6), Eğitim ve Bilim (n=5) ve Milli Eğitim (n=4) kapsayıcı eğitimle ilgili alanyazına görece daha çok katkı sağlayan dergiler arasındadır. Turkish Online Journal of Educational Technology [Türkçe Çevrimiçi Eğitim Teknolojileri Dergisi] (n=3) ve International Journal of Disabilities Sports and Health Sciences [Uluslararası Engelliler Spor ve Sağlık Bilimleri Dergisi] (n=3) dergileri de konuyla ilgili yayımlanmış olduğu çalışmalarla alanyazına katkı sağlamaktadır.

Tablo 1. Scopus Veri Tabanındaki Kapsayıcı Eğitim Makalelerinde En Çok Atıf Alan Türkiye'deki Akademisyenler

Yazar adı	Doküman Sayısı	Atıf sayısı
Rakap, S.	4	138
Seçer, Z.	3	96
Kızılaslan, A.	3	35
Sakız, H.	4	32
Çelik, S.	3	9
Saka, D.	3	9
Sardohan Yıldırım, E.	3	5
Altındağ Kumaş, Ö.	3	5

Araştırmanın üçüncü alt sorusu kapsamında ilk olarak Scopus veri tabanında yer alan kapsayıcı eğitim makalelerinde hangi yazarların en çok atıf aldığı sorusuna yanıt aranmaktadır. En az üç makalesi bulunan ve en az 3 atıf almış yazarların listesine Tablo 1'de yer verilmektedir. Kapsayıcı eğitim çalışmalarında Rakap (n=138) ve Seçer (n=96) en çok atıf alan yazarlar olurken, Kızılaslan (n=35) ve Sakız'a (n=32) verilen otuzun üzerinde atıf bulunmaktadır. Çelik (n=9), Saka (n=9), Sardohan Yıldırım (n=5) ve Altındağ Kumaş (n=5) üçten daha çok atıf almış yazarlardandır.

Tablo 2. Scopus Veri Tabanında Kapsayıcı Eğitim ile İlgili En Çok Atıf Alan Türkiye'deki Akademisyenlerin Çalışmaları

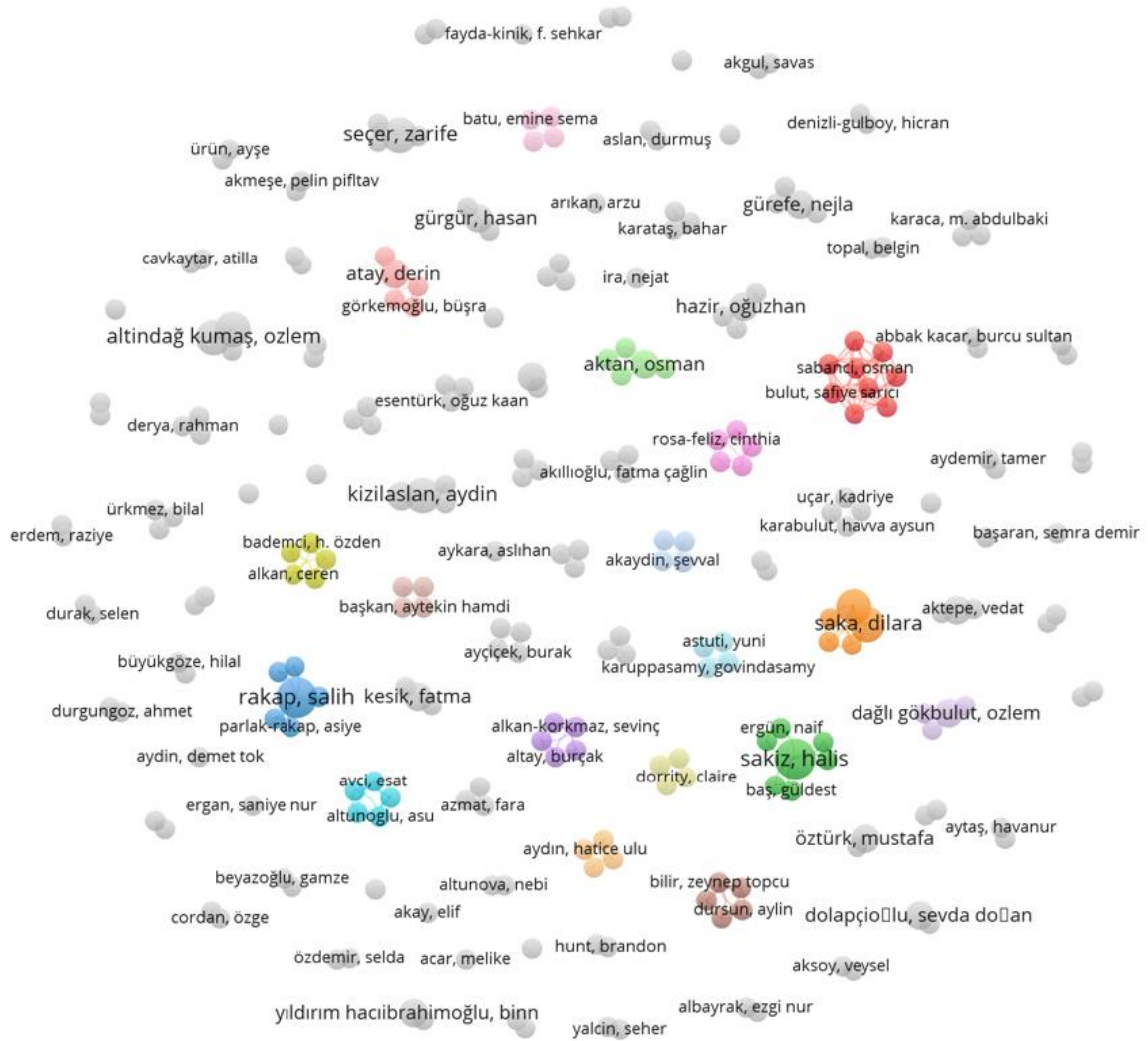
Makale adı	Atıf sayısı
Collins, Ayşe, Azmat, F., & Rentschler, R. (2019). 'Bringing everyone on the same journey': revisiting inclusion in higher education. <i>Studies in Higher Education</i> , ["Herkesi aynı yolculuğa çıkarmak": yükseköğretimde kapsayıcılığı yeniden ele almak. <i>Yükseköğretim Araştırmaları</i>], 44(8), 1475-1487.	134
Rakap, S., & Kaczmarek, L. (2010). Teachers' attitudes towards inclusion in Turkey. <i>European Journal of Special Needs Education</i> , [Türkiye'de öğretmenlerin kapsayıcılığa yönelik tutumları. <i>Avrupa Özel Gereksinimli Dergisi</i>], 25(1), 59-75.	104
Sarı, H., Çeliköz, N., & Seçer, Z. (2009). An analysis of pre-school teachers' and student teachers' attitudes to inclusion and their self-efficacy. <i>International Journal of Special Education</i> , [Okul öncesi öğretmenlerinin ve öğretmen adaylarının kapsayıcılığa yönelik tutumları ve öz yeterliliklerinin analizi. <i>Uluslararası Özel Eğitim Dergisi</i>], 24(3), 29-44.	49
Seçer, Z. (2010). An analysis of the effects of in-service teacher training on Turkish preschool teachers' attitudes towards inclusion. <i>International Journal of Early Years Education</i> , [Hizmet içi öğretmen eğitiminin Türk okul öncesi öğretmenlerinin kapsayıcılık konusundaki tutumları üzerindeki etkilerinin analizi. <i>Uluslararası Erken Yaş Eğitimi Dergisi</i>], 18(1), 43-53.	38
Erkılıç, M., & Durak, S. (2013). Tolerable and inclusive learning spaces: An evaluation of policies and specifications for physical environments that promote inclusion in Turkish primary schools. <i>International Journal of Inclusive Education</i> , [Toleranslı ve kapsayıcı öğrenme ortamları: Türk ilkokullarında kapsayıcılığı teşvik eden fiziksel ortamlara yönelik politikaların ve özelliklerin değerlendirilmesi. <i>Uluslararası Kapsayıcı Eğitim Dergisi</i>], 17(5), 462-479.	23
Rakap, S., Parlak-Rakap, A., & Aydın, B. (2016). Investigation and comparison of Turkish and American preschool teacher candidates' attitudes towards inclusion of young children with disabilities. <i>International Journal of Inclusive Education</i> , [Türk ve Amerikalı okul öncesi öğretmen adaylarının engelli küçük çocukların dahil edilmesine yönelik tutumlarının araştırılması ve karşılaştırılması. <i>Uluslararası Kapsayıcı Eğitim Dergisi</i>], 20(11), 1223-1237.	21
Tuncay, A. A., & Kızılaslan, A. (2022). Pre-service teachers' sentiments, attitudes, and concerns about inclusive education in Turkey. <i>European Journal of Special Needs Education</i> , [Türkiye'de öğretmen adaylarının kapsayıcı eğitim hakkındaki duyguları, tutumları ve endişeleri. <i>Avrupa Özel Gereksinimli Dergisi</i>], 37(2), 309-322.	19
Sakız, H. (2018). Students with learning disabilities within the context of inclusive education: issues of identification and school management. <i>International Journal of Inclusive Education</i> , [Kapsayıcı eğitim	18

bağlamında öğrenme güçlüğü çeken öğrenciler: tanımlama ve okul yönetimi sorunları. *Uluslararası Kapsayıcı Eğitim Dergisi*, 22(3), 285-305.

Altay, B., Ballice, G., Bengisu, E., Alkan-Korkmaz, S., & Paykoç, E. (2016). Embracing student experience in inclusive design education through learner-centred instruction. *International Journal of Inclusive Education*, [Öğrenci merkezli öğretim yoluyla kapsayıcı tasarım eğitiminde öğrenci deneyimini benimsemek. *Uluslararası Kapsayıcı Eğitim Dergisi*], 20(11), 1123-1141. 17

Şahin, F., Kızılaslan, A., & Şimşek, Ö. (2024). Factors influencing the acceptance of assistive technology by teacher candidates in the context of inclusive education and special needs students. *Education and Information Technologies*, [Kapsayıcı eğitim ve özel ihtiyaçları olan öğrenciler bağlamında öğretmen adaylarının yardımcı teknolojileri kabul etmelerini etkileyen faktörler. *Eğitim ve Bilgi Teknolojileri*] 29(10), 12263-12288. 16

Araştırmanın üçüncü alt sorusu kapsamında ikinci olarak Scopus veri tabanında yer alan kapsayıcı eğitim makalelerinde Türkiye'deki akademisyenlerin hangi çalışmalarının en çok atıf aldığı sorusuna yanıt aranmaktadır. En az 15 atıf almış makalelerin listesine Tablo 2'de yer verilmektedir. Collins, Azmat ve Rentschler'in (2019) fiziksel engeli bulunan üniversite öğrencilerinin öğrenme ortamını inceledikleri çalışması ve Rakap ve Kaczmarek'in (2010) sınıfında engelli öğrenci bulunan sınıf öğretmenlerinin kapsayıcı eğitime ilişkin tutumlarını ele aldığı çalışması yüzün üzerinde atıf alan çalışmalardır. Sarı, Çeliköz ve Seçer'in (2009) okul öncesi öğretmenlerinin ve öğretmen adaylarının kapsayıcı eğitime ilişkin öz yeterlik algılarını ve tutumlarını inceledikleri çalışması elliye yakın atıf almıştır. Seçer'in (2010) özel gereksinimli öğrencilerle çalışan ve hizmetçi eğitim alan okul öncesi öğretmenlerinin kapsayıcı eğitime yönelik tutumlarının incelendiği çalışması kırka yakın atıf almıştır. Erkılıç ve Durak'ın (2013) Türkiye'deki ilkokullarda fiziki ortamların evrensel tasarım ilkeleri doğrultusunda kapsayıcı bir biçimde düzenlenmesine ilişkin politikaları ve düzenlemeleri ele alan çalışması, Rakap, Parlak Rakap ve Aydın'ın (2016) Türkiye ve Amerika'daki okul öncesi öğretmenlerinin davranışsal, fiziksel ve bilişsel engeli bulunan öğrencilere karşı tutumlarını karşılaştırdığı çalışması yirminin üzerinde atıf alan çalışmalardandır. Tuncay ve Kızılaslan'ın (2022) okul öncesi öğretmenlerinin kapsayıcı eğitime yönelik tutumlarını ve kaygılarını incelediği çalışması, Sakız'ın (2018) okul yönetiminin öğrenme güçlüğü olan öğrencileri kapsayıcı eğitim bağlamında tanımlaması ve kapsayıcı eğitim sürecinin yönetimini ele aldığı çalışması, Altay, Ballice, Bengisu, Alkan Korkmaz ve Paykoç'un (2016) kapsayıcı tasarımı temel alan bir eğitim çalıştayındaki öğrenci deneyimlerini inceleyen çalışması, Şahin, Kızılaslan ve Şimşek'in (2024) öğretmen adaylarının özel gereksinimli öğrenciler için yardımcı teknolojileri kullanmalarını etkileyen faktörleri incelediği çalışmaları on beş üzerinde atıf almıştır.

Şekil 4. Scopus Veri Tabanındaki Türkiye'deki Akademisyenlerin Kapsayıcı Eğitim Makalelerinin Ortak Yazar Ağı

Araştırmanın dördüncü alt sorusu kapsamında Scopus veri tabanında yer alan Türkiye'deki akademisyenlerin kapsayıcı eğitim makalelerinin ortak yazar analizinin nasıl olduğu sorusuna yanıt aranmaktadır. Ortak yazar analizi yazarların iş birliklerini ortaya koymaktadır. Kapsayıcı eğitimle ilgili 127 çalışmaya toplam 282 yazar katkı sağlamıştır. Kapsayıcı eğitimle ilgili en az 1 çalışması olan 282 yazara ilişkin ortak yazar ağı Şekil 4'te yer almaktadır. Ortak yazar ağındaki en büyük grup görselin sol ortasındaki mavi kümedir. Bu kümede Rakap, Aydın, Parlak Rakap, Kalkan, Yücesoy Özkan yer almaktadır. Ortak yazar ağındaki ikinci büyük grup orta sağda yer alan yeşil kümedir. Yeşil kümede Sakız, Ergin, Göksu, Baş, Ekinci, Çirkin, Çuhadar yer almaktadır. Ortak yazar ağına üçer, ikişer kişiden oluşan gruplar ve tekil kişiler de bulunmaktadır.

tarama motorlarındaki kapsayıcı eğitimle Türkiye'de gerçekleştirilen çalışmaları sistematik analiz yöntemiyle ele aldığı çalışmasının sonucunda kapsayıcı eğitim çalışmalarındaki artış ön plana çıkmaktadır. Bildirici Çalık'ın (2024) WoS veri tabanındaki kapsayıcı liderlik çalışmalarını, Iliman Püsküllüoğlu'nun (2025) YÖK Ulusal Tez Merkezi'ndeki eğitimde kapsayıcılıkla ilgili lisansüstü çalışmaları, Palaz ve diğerlerinin (2023) WoS veri tabanında yer alan kapsayıcı eğitim araştırmalarını bibliyometrik yöntemle inceledikleri çalışmaların sonuçlarında da kapsayıcı eğitim çalışmalarının son yıllarda artış gösterdiği görülmektedir. Benzer şekilde Kartiko ve diğerlerinin (2025) Scopus ve Google Akademik veri tabanında yer alan kapsayıcı eğitim politikalarına ilişkin çalışmaları sistematik derleme ile inceledikleri araştırma sonucunda da kapsayıcı eğitim çalışmalarının özellikle son 3 yılda yoğunlaştığı görülmektedir. Yang ve diğerlerinin (2025) WoS veri tabanındaki kapsayıcı eğitimi çalışmalarını sistematik analiz yöntemiyle inceledikleri araştırma sonuçlarına göre kapsayıcı eğitim çalışmaları özellikle 2020 yılı sonrasında zirve noktasına ulaşmıştır. Sonuç olarak sadece Scopus veri tabanında taranan Türkiye'deki akademisyenlerin gerçekleştirdikleri çalışmalarda değil farklı veri tabanlarındaki araştırmaların meta değerlendirmesini yapan araştırma sonuçlarına göre de kapsayıcı eğitim çalışmalarının artış gösterdiğini söylemek mümkün görünmektedir.

Araştırmanın ikinci alt sorusu kapsamında kapsayıcı eğitimle ilgili makalelerin en çok yayımlandığı dergilerin neler olduğu incelenmiştir. International Journal of Inclusive Education [Uluslararası Kapsayıcı Eğitim Dergisi] ve European Journal of Special Needs Education [Avrupa Özel Gereksinimli Eğitimi Dergisi] araştırmanın gerçekleştiği tarihte Scopus veri tabanında taranan ve Türkiye'deki akademisyenler tarafından en çok çalışmanın yayımlandığı dergilerdir. Ayrıca Eğitim ve Bilim ile Milli Eğitim gibi araştırmanın gerçekleştiği tarihte Scopus veri tabanında taranan Türkiye kaynaklı dergilerde çalışmaların yayımlandığı görülmektedir. Palaz ve diğerlerinin (2023) WoS veri tabanında yer alan kapsayıcı eğitim araştırmalarını bibliyometrik yöntemle inceledikleri çalışmaların sonuçlarında da International Journal of Inclusive Education [Uluslararası Kapsayıcı Eğitim Dergisi] en çok yayın yapılan dergi olarak yer almaktadır. International Journal of Inclusive Education [Uluslararası Kapsayıcı Eğitim Dergisi] kapsayıcı eğitim alanında öne çıkan dergilerden biri olduğundan Messsiou (2017) bu dergideki 2005-2015 yılları arasında kapsayıcı eğitimle ilgili çalışmaları incelemiş, belirli öğrenci grupları ile yapılan çalışmaların ön plana çıktığını ancak iş birliğine dayalı dönüştürücü çalışmaların sayısının az olduğunu belirtmiştir.

Araştırmanın üçüncü alt sorusu kapsamında ilk olarak Scopus veri tabanında taranan Türkiye'deki akademisyenlerin kapsayıcı eğitimle ilgili makalelerinde en çok atıf alan yazarlar ele alınmıştır. En çok atıf alan yazarlar arasında Rakap, Seçer, Kızılaslan ve Sakız bulunmaktadır. Adı geçen akademisyenler kapsayıcı eğitimle ilgili yaptıkları çalışmalarla Türkiye'de kapsayıcı eğitimin güçlenmesine aracılık etmektedirler. Ayrıca, gerçekleştirilen bilimsel çalışmalar evrensel olarak alanyazının gelişmesine katkı sağlamaktadır. Ancak Artiles ve Kozleski (2016) kapsayıcı eğitimin kavramsallaştırmasında ve uygulamalarında farklılık olduğunu belirtmektedir. Eğitim kurumlarının ekonomik, politik, sosyal ve kültürel bağlamları göz önünde bulundurulduğunda genellemeler yapmak olası görünmemekte (Ainscow ve Viola, 2023), kavramsallaştırmada ve uygulamalarda farklılık olması normal görünmektedir. Ancak bireylerin eğitim hakkından kapsayıcı bir biçimde yararlanabilmesi için Hehir ve Katzman'ın (2012) da ifade ettiği gibi kapsayıcı eğitim uygulamalarını destekleyecek ulusal eğitim politikalarının oluşturulması önemlidir. Hiçbir yasal doküman yalnız başına bireylere haklarının verilmesini sağlamasa da (Shapiro, 1994) yasal dokümanlar ulusal ve uluslararası eğitim ortamlarının şekillendirmesinde kritik bir rol üstlenmektedir. Sonuç olarak, akademisyenlerin kuramsal ya da uygulamaya dayalı olarak gerçekleştirdikleri çalışmalar alanyazının

güçlenmesine aracılık etmekte, tüm bireylerin eğitim hakkından kapsayıcı bir biçimde yararlanması için ulusal ve uluslararası metinleri şekillendirmektedir.

Araştırmanın üçüncü alt sorusu kapsamında ikinci olarak Scopus veri tabanında Türkiye'deki akademisyenlerin kapsayıcı eğitimle ilgili en çok hangi çalışmalarının atıf aldığı sorusuna yanıt aranmıştır. Fiziksel engeli bulunan yükseköğretim öğrencileri ve sınıfında engelli öğrenci bulunan sınıf öğretmenlerinin tutumlarının ele alındığı çalışmalar yüzün üzerinde atıf alan çalışmalardır. Öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının kapsayıcı eğitime ilişkin tutumlarının ele alındığı çalışmalar yirmiden fazla atıf alan çalışmalar arasındadır. Iliman Püsküllüoğlu'nun (2025) lisansüstü çalışmalarda kapsayıcı eğitimi ele aldığı çalışmasında da öğretmen tutumu en çok çalışılan konular arasında yer almaktadır. Methlagl'ın (2022) hem WoS hem de Scopus veri tabanında yer alan kapsayıcı eğitimle ilgili araştırmaları bibliyometrik yöntemle incelediği araştırma sonucuna göre de engellilik, öğretmen tutumları, kapsayıcı eğitime ilişkin tutumlar en çok çalışılan konular arasında yer almaktadır. Benzer şekilde Yada ve diğerlerinin (2022) öğretmenlerin öz yeterlik algılarını ve kapsayıcı eğitime yönelik tutumlarını ele alan çalışmaları meta analiz yöntemiyle inceledikleri araştırma sonucunda da zaman, kültür ve cinsiyetten bağımsız olarak kapsayıcı eğitim bağlamında öğretmen öz yeterliği ve öğretmen tutumları ilişkili bulunmuştur. Taneri, Özbek, Altunoğlu, Aşiret ve Avcı (2025) tarafından geliştirilen kapsayıcı eğitimde öğretmen tutumunu ele alan ölçme aracı da konunun kritik önemini yansıtmaktadır.

Eğitimde fiziki ortamın düzenlenmesinde evrensel tasarım, özel gereksinimli öğrencilerle ilgilenilmesinde okul yönetiminin rolü, kapsayıcı program tasarımı ve yardımcı teknolojilerin kapsayıcı eğitim bağlamında kullanılmasına ilişkin çalışmalar on beş üzerinde atıf alan çalışmalar arasındadır. Görüldüğü gibi bu çalışmalar aslında özel eğitimle ilgilidir. Özel eğitim alanı Türkiye'de, birçok genç disiplin gibi, yirminci yüzyılın son çeyreğinde kurulmuş ve gelişmiştir. Ancak Cumhuriyet sonrası dönemde yeni kurulan bir ülke ve eğitim sistemi tüm bireylerin eğitim hakkını gözeterek şekilde inşa edilmeye çalışılmıştır. Bu dönemde doğrudan özel eğitimle ilgili olmamakla birlikte birçok yasa ve yönetmelik eğitimin yasal temellerinin oluşmasına aracılık etmiştir (Melekoğlu, Çakıroğlu ve Malmgren, 2009). Özellikle 1950 sonrası dönemde özel eğitim okulları ve sınıflarının sayısının artmış, engelli bireylere ilişkin farkındalıkla beraber özel eğitimin yasal temelleri güçlendirilmiştir (Akkok, 2000; Akkok 2001). Evrensel tasarım, kapsayıcı program tasarımı, eğitim ortamlarında yardımcı teknolojilerin kullanımı gibi konuların kapsayıcı eğitimi bağlamında da olsa özel eğitim çalışmalarında yer alması Türkiye'de tüm yasal ve bağlamsal değişikliklere paralel olarak özel eğitimle ilgili araştırmaların kapsamının ve bağlamının da değiştiğini göstermektedir. Ayrıca, bu araştırmanın sonuçlarıyla paralel olarak Van Mieghem ve diğerleri (2020) eğitimde kapsayıcılık bağlamında okul yöneticilerinin rollerinin araştırılmasının önemli olduğundan söz etmektedirler.

Araştırmanın dördüncü alt sorusu kapsamında Scopus veri tabanında Türkiye'deki akademisyenlerin kapsayıcı eğitimle ilgili çalışmalarında ortak yazar analizinin nasıl olduğu ele alınmıştır. Yazarların iş birliklerinin ortaya konulmasını sağlayan ortak yazar analizinde Rakap, Aydın, Parlak Rakap, Kalkan ve Yücesoy Özkan'ın yer aldığı grup ve Sakız, Ergin, Göksu, Baş, Ekinci, Çirkin ve Çuhadar'ın yer aldığı grup belirgin şekilde ortaya çıkan iş birliği ağlarındandır. Kapsayıcı eğitim Iliman Püsküllüoğlu'nun da (2025) belirttiği gibi birçok disiplinle ilişkili olarak ele alınmakla birlikte iş birlikleri alanyazında kavramların oluşması ve gelişmesi açısından önem taşıyabilir. Örneğin birçok kadın eğitimci, araştırmacı ve akademisyen Amerika Birleşik Devletleri'nde özel eğitimin, özel eğitim

yönetiminin kurulmasını gelişmesini sağlamıştır (Gerber, 2011). Melekoğlu (2014) Amerika Birleşik Devletleri'nde öğrenimlerini tamamlayan akademisyenlerin Türkiye'de özel eğitimin kurulmasına ve gelişmesine aracılık ettiğini belirtmektedir. Bu bağlamda kapsayıcı eğitim çalışmalarının, uygulamalarının ve politikalarının güçlenmesinde bu benzeri iş birlikleri işlevsel olacaktır. Ancak Sakız, Ekinci ve Baş (2020) ve Düşkün (2016) tarafından da ifade edildiği gibi Türkiye'deki kapsayıcı eğitim politikalarının sadece belirli grupları kapsayacak şekilde değil tüm bireyleri içerecek şekilde genişletilmesi kritik derecede önemlidir.

Araştırmanın dördüncü alt sorusu kapsamında Scopus veri tabanında yer alan Türkiye'deki akademisyenlerin kapsayıcı eğitimle ilgili makalelerindeki ortak kelime analizi, zaman içerisindeki değişimi bağlamında ele alınmıştır. Scopus veri tabanında yer alan Türkiye'deki akademisyenlerin kapsayıcı eğitimle ilgili çalışmalarının 2000'li yıllarda ortaya çıktığı ve son beş yılda artış gösterdiği araştırmanın ilk sorusu kapsamında ortaya konulmuştu. Kavramsal ilişki haritasının ortaya konulmasını sağlayan ortak kelime analizinde ise kapsayıcı eğitim, özel eğitim, engellilik, öğretmen tutumu kavramlarının özellikle 2020 yılı sonrası dönemde ön plana çıktığı görülmüştür. Palaz ve diğerlerinin (2023) WoS veri tabanında yer alan kapsayıcı eğitim araştırmalarını bibliyometrik yöntemle inceledikleri çalışmaların sonuçlarında da kapsayıcı eğitim en çok sık kullanılan anahtar kelimeler arasında yer almaktadır. Herrera Seda ve Walton'un (2024) farklı veri tabanlarındaki kapsayıcı eğitimde öğretmen eğitimini ele alan çalışmaları değerlendirdikleri araştırmaya göre de öğretmen eğitimi kapsayıcı eğitimin önemli bir bileşeni olarak ortaya çıkmaktadır.

Güncel gelişmelere paralel olarak kapsayıcı eğitim çalışmalarında farkındalık, kaygılar, kanıta dayalı uygulamalar, eğitim teknolojileri gibi kavramların kullanıldığı da görülmektedir. Cook ve Cook (2020) WoS veri tabanındaki kapsayıcı eğitimle ilgili en çok atıf alan araştırmalarının sonucunda da kanıta dayalı uygulamaların engelli öğrenciler için nasıl sonuçlar ortaya koyduğunu belirlemesi açısından önemli olduğunu belirtmektedir. Barajas Motta ve diğerleri (2025) Scopus ve PubMed veri tabanlarındaki öğretmen eğitiminde çeşitlilik ve kapsayıcılık konusundaki çalışmaları sistematik alanyazın taraması ile değerlendirdikleri araştırma sonucunda da öğretmen eğitimi, kapsayıcılık ve dijital dönüşümün etkileşimine vurgu yapmaktadır. Sonuç olarak kapsayıcı eğitimle ilgili çalışmaların güncel gelişmeler doğrultusunda evrilmesi daha çok öğrencinin eğitim hakkından nitelikli bir şekilde yararlanmasına aracılık edebilir.

Genel bir değerlendirme yapılacak olursa, Scopus veri tabanında taranan Türkiye'deki akademisyenlerin gerçekleştirdikleri kapsayıcı eğitim araştırmalarını bibliyometrik yöntemle inceleyen bu çalışmada, kapsayıcı eğitim çalışmalarının son yıllarda arttığı ve kapsayıcı eğitim çalışmalarının genellikle engellilik ve engelli bireyler bağlamında ele alındığı görülmüştür. Bu çalışmaların her biri oldukça önemlidir ve değerlidir. Ancak kapsayıcı eğitimin kapsamının genişletilmesi her bireyin eğitim hakkından yararlanması açısından kritik bir öneme sahiptir. Bireylerin çoğu durumda seçim hakkının olmadığı özellikleri ve farklılıkları üzerinden ayrımcılığa maruz kalmaları ve eğitimden gereksinimleri doğrultusunda yararlanamamaları onların bireysel gelişmelerine zarar vereceği gibi toplumsal gelişmeyi ve kalkınmayı da olumsuz etkileyecektir. Bu nedenle gerçekleştirilecek olan kapsayıcı eğitimle ilgili çalışmaların, eğitim politikalarının ve uygulamaların engel durumu, dil, din, etnik köken gibi çocuğun ya da bireyin kontrolünde olmayan unsurlardan bağımsız olarak tüm bireyleri ve farklılıklarını içerecek şekilde yapılandırılması kapsayıcı bir toplum oluşturulması için kritik derecede önemlidir.

Bu çalışmanın temel sınırlılığı kapsayıcı eğitimle ilgili çalışmalarını sadece Scopus veri tabanında ve Türkiye bağlamında incelemesidir. Eğitimde kapsayıcılığın WoS gibi farklı veri tabanlarında ve diğer ülkeler dahil edilerek inceleneceği çalışmalar desenlenebilir. Böylelikle farklı veri tabanlarındaki kapsayıcı eğitime ilişkin durum ortaya konulabilir. Araştırmaya sadece İngilizce dilindeki çalışmaların dahil edilmesi ve kaynak taramasının sadece kapsayıcı eğitim (inclusive education) anahtar sözcükleriyle gerçekleşmesi bu araştırmanın diğer sınırlılıkları arasında sayılabilir. Farklı dillerin de dahil edilebileceği ve farklı anahtar sözcüklerin kullanılacağı kapsayıcı eğitim bibliyometrik analiz ve sistematik derleme çalışmaları desenlenebilir.

ARAŞTIRMACILARIN KATKI ORANI BEYANNAMESİ

Yazarların katkı oranları eşittir.

ÇIKAR ÇATIŞMASI BEYANNAMESİ

Yazarların, çalışma kapsamında herhangi kurum ya da kişi ile çıkar çatışması bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA

- Ainscow, M. (2005). Developing inclusive education systems: What are levers for change. *Journal of Educational Change*, 6(2), 109-124. <https://doi.org/10.1007/s10833-005-1298-4>
- Ainscow, M., Booth, T., & Dyson, A. (2006). Inclusion and the standards agenda: negotiating policy pressures in England. *International Journal of Inclusive Education*, 10(4-5), 295-308, DOI: 10.1080/13603110500430633
- Ainscow, M., & Viola, M. (2023): Developing inclusive and equitable education systems: some lessons from Uruguay, *International Journal of Inclusive Education*, 1-17. <https://doi.org/10.1080/13603116.2023.2279556>
- Akkok, F. (2000). Special education research: A Turkish perspective. *Exceptionality*, 8(4), 273-279.
- Akkok, F. (2001). The past, present and future of special education: The Turkish perspective. *Mediterranean Journal of Educational Studies*, 6(2), 15-22.
- Alnaim, A. F., & Sakız, H. (2025). Pedagogical components in the inclusion of students with mathematical learning difficulties in mathematics classes. *International Journal of Inclusive Education*, 29(5), 721-740. <https://doi.org/10.1080/13603116.2023.2216697>
- *Altay, B., Ballice, G., Bengisu, E., Alkan-Korkmaz, S., & Paykoç, E. (2016). Embracing student experience in inclusive design education through learner-centred instruction. *International Journal of Inclusive Education*, 20(11), 1123-1141. <http://dx.doi.org/10.1080/13603116.2016.1155662>
- Amaç, Z. (2021). Kapsayıcı eğitim ve ilkökul öğretmenleri: Sistematik bir inceleme. *Elektronik Eğitim Bilimleri Dergisi*, 10(19), 74-97. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1588494>
- Artiles, A.J., & Kozleski, E. B. (2016). Inclusive education's promises and trajectories: Critical notes about future research on a venerable idea. *Education Policy Analysis Archives*, 24(43). <http://dx.doi.org/10.14507/epaa.24.1919>
- Ballew, B. S. (2009). Elsevier's Scopus® database. *Journal of Electronic Resources in Medical Libraries*, 6(3), 245-252.
- Barajas Motta, N., Chiappe, A., & Sáez Delgado, F. M. (2025). Bridging the gap: AI and teacher training for inclusive Education 4.0. *Journal of Research in Special Educational Needs*, 00, 1-15. DOI: 10.1111/1471-3802.70033
- Bildirici Çalık, E. (2024, Mayıs 23-25). Kapsayıcı liderlik literatürünün Vosviewer ile bibliyometrik analizi. [Konferansta Sunulan Sözlü Bildiri]. 32. Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi. Giresun. <https://yonorg2024.giresun.edu.tr/Files/ckFiles/yonorg2024-giresun-edu-tr/32.%20Ulusal%20Y%C3%B6netim%20ve%20Organizasyon%20Kongresi%20Bildiriler%20Kitab%C4%B1.pdf>
- Burnham, J. F. (2006). Scopus database: a review. *Biomedical Digital Libraries*, 3(1), 1-8.

- Chadegani, A. A., Salehi, H., Yunus, M. M., Farhadi, H., Fooladi, M., Farhadi, M., & Ebrahim, N. A. (2013). A comparison between two main academic literature collections: Web of Science and Scopus databases. *Asian Social Science*, 9(5),18-26.
- *Collins, A., Azmat, F., & Rentschler, R. (2019). 'Bringing everyone on the same journey': revisiting inclusion in higher education. *Studies in Higher Education*, 44(8), 1475-1487. <https://doi.org/10.1080/03075079.2018.1450852>
- Cook, B. G., & Cook, L. (2020). An examination of highly cited research on inclusion. In J. M. Kauffman (Ed.), *On educational inclusion, meanings, history, issues and international perspectives* (pp. 130-159). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780429344039>
- Davies, P. (2000). The relevance of systematic reviews to educational policy and practice. *Oxford Review of Education*, 26(3-4), 365-378.
- Donthu, N., Kumar, S., Mukherjee, D., Pandey, N., & Lim, W. M. (2021). How to conduct a bibliometric analysis: An overview and guidelines. *Journal of Business Research*, 133, 285-296.
- Düşkün, Y. (2016). *Türkiye'de ortaöğretimde kapsayıcı eğitim durum analizi*. Eğitim Reformu Girişimi.https://www.egitimreformugirisimi.org/wp-content/uploads/2017/03/ERG_KapsayiciEgitim_DurumAnalizi.pdf
- *Erkılıç, M., & Durak, S. (2013). Tolerable and inclusive learning spaces: An evaluation of policies and specifications for physical environments that promote inclusion in Turkish primary schools. *International Journal of Inclusive Education*, 17(5), 462-479. <https://doi.org/10.1080/13603116.2012.685333>
- Florian, L., & Black-Hawkins, K. (2011). Exploring inclusive pedagogy. *British Educational Research Journal*, 37(5), 813–828. <https://doi.org/10.1080/01411926.2010.501096>
- Gerber, M. M. (2011). A history of special education. In J. M. Kauffman & D. P. Hallahan (Eds.), *Handbook of special education* (pp. 3-14). New York, NY: Taylor & Francis.
- Gültekin Talayhan, Ö., & Sakız, H. (2022). Beşinci sınıf İngilizce dersi öğretim programının kapsayıcı eğitim ilkeleri tarafından incelenmesi. *Trakya Eğitim Dergisi*, 12(2), 574-590. <https://doi.org/10.24315/tred.881080>
- Hehir, T., & Katzman, L. I. (2012). *Effective inclusive schools: Designing successful schoolwide programs*. John Wiley & Sons.
- Herrera-Seda, C., & Walton, E. (2025). Teacher education for inclusive education: a scoping review of Global South scholarship. *Journal of Education for Teaching*, 1-15. DOI: 10.1080/02607476.2025.2520792
- İliman Püsküllüoğlu, E. (2025). A systematic review of graduate studies on educational inclusion in Türkiye. *Millî Eğitim*, 54(247), 1419-1466. DOI: 10.37669/milliegitim.1586204
- Kartiko, A., Arif, M., Rokhman3, M., Ma'arif4, M.A. & Aprilianto, A. (2025). Legal Review of Inclusive Education Policy: A Systematic Literature Review 2015-2025. *International Journal of Law and Society (IJLS)*, 4(1), 22-46. <https://doi.org/10.59683/ijls.v4i1.152>
- Melekoğlu, M. A. (2014). Special education today in Turkey. In *Special education international perspectives: Practices across the globe* (pp. 529-557). Emerald Group Publishing Limited.
- Melekoğlu, M. A., Çakıroğlu, O., & Malmgren, K. W. (2009). Special education in Turkey. *International Journal of Inclusive Education*, 13(3), 287-298. DOI:10.1080/13603110701747769
- Messiou, K. (2017). Research in the field of inclusive education: time for a rethink? *International Journal of Inclusive Education*, 21(2), 146-159. <https://doi.org/10.1080/13603116.2016.1223184>
- Methlagl, M. (2022). Mapping inclusive education 1980 to 2019: A bibliometric analysis of thematic clusters and research directions. *Issues in Educational Research*, 32(1), 225-247. <https://www.iier.org.au/iier32/methlagl.pdf>
- McBurney, M. K., & Novak, P. L. (2002, September). What is bibliometrics and why should you care?. In Proceedings. IEEE International Professional Communication Conference (pp. 108-114). IEEE.
- Moher, D., Liberati, A., Tetzlaff, J., Altman, D. G., & PRISMA Group*. (2009). Preferred reporting items for systematic reviews and meta-analyses: the PRISMA statement. *Annals of Internal Medicine*, 151(4), 264-269.
- Palaz, T., Kılıçoğlu, G., Kılcan, T., & Erbaş, S. (2023). Kapsayıcı eğitim alanında yapılan araştırmalara yönelik bir inceleme. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 43(3), 2407-2443. <https://doi.org/10.17152/gefad.1336951>
- Pritchard, A. (1969). Statistical bibliography or bibliometrics. *Journal of Documentation*, 25(4), 348-349.

- *Rakap, S., & Kaczmarek, L. (2010). Teachers' attitudes towards inclusion in Turkey. *European Journal of Special Needs Education, 25*(1), 59-75. <https://doi.org/10.1080/08856250903450848>
- Rakap, S., Gülboy, E., & Sakız, H. (2025). Preschool education for Syrian refugee children in Türkiye: A systematic review and thematic analysis of the current literature. *Yaşadıkça Eğitim, 39*(2), 389-410. <https://doi.org/10.33308/26674874.2025392819>
- *Rakap, S., Parlak Rakap, A., & Aydın, B. (2016). Investigation and comparison of Turkish and American preschool teacher candidates' attitudes towards inclusion of young children with disabilities. *International Journal of Inclusive Education, 20*(11), 1223-1237. <https://doi.org/10.1080/13603116.2016.1159254>
- *Sakız, H. (2018). Students with learning disabilities within the context of inclusive education: issues of identification and school management. *International Journal of Inclusive Education, 22*(3), 285-305. DOI: 10.1080/13603116.2017.1363302
- Sakız, H., Ekinci, A. & Baş, G. (2020). Inclusive education for religious minorities: The Syrians in Türkiye. *Social Inclusion, 8*(3), 296-306. <https://doi.org/10.17645/si.v8i3.3073>
- Sakız, H. (2022). Kapsayıcı eğitimin psikolojisi: Güncel eğilimler, güncellenen uygulamalar. *Turkish Journal of Special Education Research and Practice, 4*(1), 1-26. <https://doi.org/10.37233/TRSPED.2022.0120>
- *Sarı, H., Çeliköz, N., & Seçer, Z. (2009). An analysis of pre-school teachers' and student teachers' attitudes to inclusion and their self-efficacy. *International Journal of Special Education, 24*(3), 29-44. <https://hdl.handle.net/20.500.12395/24098>
- *Seçer, Z. (2010). An analysis of the effects of in-service teacher training on Turkish preschool teachers' attitudes towards inclusion. *International Journal of Early Years Education, 18*(1), 43-53. <https://doi.org/10.1080/09669761003693959>
- Shapiro, J. P. (1994). *No pity, people with disabilities forging a new civil rights movement*. New York: Three Rivers Press.
- Spandagou, I. (2025). Inclusive education is another country; developments, obstacles, and resistance to inclusive education. *International Journal of Inclusive Education, 29*(1), 17-31, DOI: 10.1080/13603116.2021.1965805
- *Şahin, F., Kızılaslan, A., & Şimşek, Ö. (2024). Factors influencing the acceptance of assistive technology by teacher candidates in the context of inclusive education and special needs students. *Education and Information Technologies, 29*(10), 12263-12288. <https://doi.org/10.1007/s10639-023-12383>
- Taneri, P. O., Özbek, Ö. Y., Altunoğlu, A., Avcı, E., & Aşiret, S. (2020, Aralık 23-24). Kapsayıcı eğitime yönelik tutum ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. [Konferansta sunulan tam metin bildirisi] 8. Sosyal Beşerî ve Eğitim Bilimleri Kongresi. İstanbul. <https://hdl.handle.net/11511/82063>
- Taneri, O. P., Özbek, Y. Ö., Altunoğlu, A., Aşiret, S., & Avcı, E. (2025). A validity and reliability study of the development of a teacher attitude scale towards inclusive education (TASI). *Croatian Journal of Education: Hrvatski časopis za odgoj i obrazovanje, 27*(1), 221-257. <https://doi.org/10.15516/cje.v27i1.5994>
- Taneri, P. O. (2024, Ekim 10-12). Engelliliğin ötesinde: Türkiye'de eğitimde kapsayıcılığın kapsamının incelenmesi. [Konferansta sunulan özet metin bildirisi] 12. Uluslararası Eğitim Programları ve Öğretimi Kongresi. Ağrı. <https://epo-der.org/wp-content/uploads/2024/12/ICCI-EPOK-2024-Bildiri-Ozetleri-Kitabi.pdf>
- *Tuncay, A. A., & Kızılaslan, A. (2022). Pre-service teachers' sentiments, attitudes, and concerns about inclusive education in Turkey. *European Journal of Special Needs Education, 37*(2), 309-322. <https://hdl.handle.net/20.500.14114/6917>
- United Nations. (2006). *Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD)*. <https://www.un.org/development/desa/disabilities/convention-on-the-rights-of-persons>
- UNESCO (1994). The Salamanca Statement and Framework for Action on Special Needs Education. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000098427>
- UNESCO (2005). Guidelines for Inclusion: Ensuring Access to Education for All. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000140224>
- UNESCO. (2020). The Global Education Monitoring Report 2020: Inclusion and Education: All Means All. Paris: Author <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000373724>
- Van Miegheem, A., Verschueren, K., Petry, K., & Struyf, E. (2020). An analysis of research on inclusive education: a systematic search and meta review. *International Journal of Inclusive Education, 24*(6), 675-689. <https://doi.org/10.1080/13603116.2018.1482012>

- Yada, A., Leskinen, M., Savolainen, H., & Schwab, S. (2022). Meta-analysis of the relationship between teachers' self-efficacy and attitudes toward inclusive education. *Teaching and Teacher Education*, 109, Article 103521. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2021.103521>
- Yang, C., Wang, T., & Xiu, Q. (2025). Towards a sustainable future in education: A systematic review and framework for inclusive education. *Sustainability*, 17(9), 3837. <https://doi.org/10.3390/su17093837>
- Yılmaz, K. (2021). Systematic review, meta-evaluation, and bibliometric analysis in social sciences and educational sciences. *Manas Journal of Social Studies*, 10(2), 1457-1490.
- Zupic, I., & Čater, T. (2015). Bibliometric methods in management and organization. *Organizational Research Methods*, 18(3), 429-472.
- Not: Kaynakçada yanında * bulunan çalışmalar, bibliyometrik analizde en çok atıf alan makaleler kapsamında incelenmiş ve incelemede makalelere metin içi atıf verildiği için metin sonu kaynakçaya da eklenmiştir.